

Міністерство освіти і науки України

Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

ДУДКО Н.В.

**НАУКОВА РОБОТА ЯК РІЗНОВИД МОВЛЕННЄВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

УДК 808.5: 347.781.8

Рекомендовано до друку вченою радою Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (протокол № 5 від «27» березня 2008 року)

ДУДКО Н.В.

НАУКОВА РОБОТА ЯК РІЗНОВИД МОВЛЕННСВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Рецензенти:

Декан факультету перепідготовки СОІППО,
кандидат філологічних наук, доцент

Рудь О.М.

Начальник відділу координації
діяльності вищих навчальних закладів
та закладів професійно-технічної освіти
Сумського управління освіти

Чхайло О.М

Основна увага в пропонованому виданні приділяється різним видам навчальної й одночасно - професійної усної й писемної мовної діяльності магістрів, таким, як:

- виступу в ході захисту курсових і дипломних робіт;
- діяльнісним програмам й моделюванню основних видів усної й писемної навчальної мовної діяльності магістрів;
- методиці мовної реалізації діяльнісних програм, пов'язаних з навчальною роботою студентів;
- механізмам конструювання усних і письмових текстів.

© Дудко Н.В. Наукова робота як різновид мовленнєвої діяльності: Методичні рекомендації. – Суми: СОІППО, 2008 – 51с.

ЗМІСТ РОБОТИ

ВСТУП	4
ДИПЛОМНІ РОБОТИ	4
ФРАЗЕОЛОГІЯ ТА ОПОРНІ КОНСТРУКЦІЇ НАУКОВОГО	
ДОСЛІДЖЕННЯ	20
ВИСТУП НА ЗАХИСТІ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ	42
ЛІТЕРАТУРА	51

ВСТУП

Основна увага в пропонованому виданні приділяється різним видам навчальної й одночасно - професійної усної й писемної мовної діяльності, таким, як:

- виступу в ході захисту курсових і дипломних робіт;
- діяльнісним програмам й моделюванню основних видів усної й писемної навчальної мовної діяльності магістрів;
- методиці мовної реалізації діяльнісних програм, пов'язаних з навчальною роботою студентів;
- механізмам конструювання усних і письмових текстів.

Матеріали посібника апробовані в студентській аудиторії, і автори сподіваються, що робота з ними принесе вам користь і задоволення.

ДИПЛОМНІ РОБОТИ

Відповідно до діючих положень студенти, що закінчують магістратуру, захищають дипломні роботи.

Дипломна робота являє собою заключний етап навчання, головними завданнями якого є:

- систематизація, закріплення й розширення теоретичних знань і практичних умінь у вибраній спеціальності,
- застосування цих знань і вмінь при вирішенні конкретних наукових задач,
- розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою дослідження й експериментування,
- визначення рівня готовності студентів до самостійної роботи в сучасних умовах.

До дипломних робіт пред'являється ряд вимог, найважливішими з яких є наступні:

- актуальність тематики, відповідність її сучасному стану й перспективам розвитку в певній галузі науки;
- вивчення й критичний аналіз монографічної й періодичної літератури з теми дипломної роботи;
- вивчення й характеристика досліджуваної проблеми;
- чітка характеристика предмета, цілей і методів дослідження;
- узагальнення результатів і обґрунтування висновків і практичних рекомендацій.

Студент-дипломник не може обмежитися лише реферуванням літературних джерел або простим описом досвіду діяльності у вибраній відповідно до теми дипломної роботи області; він створює творчу роботу на основі вивчення теорії й історії питання, спираючись на практику, передовий і особистий досвід, і виходить при цьому з результатів проведених їм спостережень.

Виконання дипломних робіт - ефективний засіб удосконалювання підготовки фахівця вищої кваліфікації - магістра. Робота студента над дипломною темою пов'язана з поглибленим вивченням теорії, приведенням у систему раніше придбаних знань і поповненням їх у процесі практичного вирішення поставленої проблеми, формуванням і розвитком навичок дослідження, експериментування й самостійної роботи.

Багаторічні спостереження приводять до висновку про доцільність і навіть необхідність початку роботи студента над дипломною темою на третьому-четвертому курсах. У цьому випадку дипломні роботи стають логічним продовженням виконаних студентами курсових робіт або активної діяльності в студентських наукових товариствах. Тому магістр може продовжувати роботу над проблемою, дослідження якої почалося з курсової а потім бакалаврської роботи, якщо проблема, досліджувана в роботі, буде

відповідати вимогам до магістерської роботи та буде схвалена науковим керівником.

Студент має право вибрати тему дипломної роботи з переліку, запропонованого випускаючими кафедрами, або, спираючись на матеріали освоєних спецкурсів і спецсеминарів, запропонувати свою тему з необхідним обґрунтуванням її розробки.

Магістерські дипломні роботи не претендують на фундаментальні наукові відкриття, у них звичайно включаються порівняно нескладні дослідження, однак перед дипломниками ставиться умова чіткого уявлення про рівень досягнень сучасної науки й напрямки її подальшого розвитку в тій або іншій області, що необхідно для справді наукового пошуку й виключає дублювання результатів уже відомих у вибраній області наукових вишукувань.

Практика дипломних досліджень не виключає й можливості виконання дипломних робіт історико-реферативного характеру. У цьому випадку головним завданням студента-дипломника стає виявлення тенденцій розвитку у вибраній сфері наукових досліджень.

Наступна важлива вимога до дипломних робіт складається в їхній практичній значимості, можливості використання отриманих результатів для вирішення конкретних завдань. У відомій мірі ця вимога збігається з актуальністю дослідження, однак має й самостійне особливе значення, оскільки дипломні роботи можуть орієнтуватися на суцільно теоретичні цілі, що мають лише віддалене практичне застосування. Одержавши завдання керівника, студент приступає до роботи над дипломною темою. З огляду на наведений у завданні керівника перелік основних питань, які підлягають розробці, на підставі попереднього знайомства з літературними джерелами й аналізу практики дипломник формулює цілі майбутньої роботи.

Не існує однакових вимог до структури, обсягу, змісту й стилю викладу дипломних робіт, однак діючі нормативні документи встановлюють загальні принципи в спеціальних посібниках.

Дипломну роботу рекомендується виконати спочатку в чорновому варіанті. Це дозволяє вносити в текст необхідні зміни й доповнення як з ініціативи автора роботи, так і у зв'язку із зауваженнями керівника. Чернетка дипломної роботи може не претендувати на бездоганне зовнішнє оформлення, однак і при її оформленні варто виконувати деякі загальні вимоги, які полегшать наступне остаточне оформлення роботи.

До таких вимог відносяться головним чином наступні:

- написання чернетки дипломної роботи на окремих аркушах паперу для письма (при можливості на стандартних) на одній стороні аркуша, з полями (приблизно, шириною 3 см), чорнилом або в машинописі, чітко й розбірливо. На полях або на звороті аркуша можуть бути зроблені необхідні доповнення до тексту автором або зауваження й пропозиції керівника роботи;

- писати чернетку рекомендується в міру виконання окремих розділів дипломної роботи відповідно до її плану. Найпоширенішим при цьому є підрозділ дипломної роботи на розділи й параграфи

До формулювань назв розділів і параграфів дипломної роботи пред'являються наступні основні вимоги.

- стислість, чіткість і розмаїтість;
- послідовне й точне відбиття внутрішньої логіки змісту дипломної роботи.

У кожній дипломній роботі виділяються наступні структурні елементи:

- титульний аркуш,
- вступ,

- основний зміст роботи, що складається звичайно із двох або трьох розділів,

- висновок,

- список використаної літератури,

- додатки (якщо в них є необхідність),

- зміст (зміст може бути поміщено не наприкінці, а на початку роботи, перед вступом).

Вступ містить чітке й коротке обґрунтування вибору теми дипломної роботи, визначення актуальності теми, формулювання об'єкта, предмета, мети й завдань дослідження, опис використаних при виконанні роботи методів дослідження.

При цьому під об'єктом розуміється область знання або науки, у якій проводиться дослідження, а під предметом - одна із проблем у цій галузі, розгляду якої присвячена дипломна робота.

У вступі характеризується також стан проблеми (на основі критичного аналізу літератури й вивчення практики). Однак, щоб не розширювати обсягу вступу за рахунок характеристики концептуальних питань роботи, огляд літературних і інших джерел і характеристика стану досліджуваної проблеми в сучасній практиці часто включаються в перший розділ.

Приведемо фрагмент із вступу до дипломної роботи, виконаної студенткою-магістранткою СОІППО Дадоною О.П.:

ВСТУП

Інформатика й нові інформаційні технології (НІТ) займають особливе місце в сучасному інформаційному світі. Навички володіння комп'ютером, уміння використовувати НІТ у своїй повсякденній роботі, робота в Інтернет, знання теоретичних основ інформатики, інформаційна культура,

уміння створювати й використовувати електронні інформаційні ресурси, що перебувають у розпорядженні людства - такі пріоритети нового століття.

У зв'язку із цим очевидно підвищення уваги органів державного управління до інформатизації освіти.

Основні напрямки модернізації української освіти пов'язані з підвищенням її якості, доступності й ефективності.

Одним з найважливіших напрямків в області інформатизації освіти є використання в системі управління освітою інформаційно-комунікаційних технологій.

Поетапне входження України до світового інформаційного простору, інноваційні процеси, що відбуваються в освіті, висвітлили наявність суттєвого протиріччя між потребами часу і реальним запровадженням нових інформаційних технологій в управління загальноосвітніми навчальними закладами. У зв'язку з цим є актуальним розгляд сучасного стану зазначеного питання, яке фактично розробляється закладами освіти та органами управління освітою в Україні і за її межами тільки протягом останніх років. Цей процес більше відображений у періодичній науковій літературі і в мережі Інтернет. У більшості діючі наробки створені для окремих загальноосвітніх навчальних закладів або їх невеликої групи.

Актуальність теми обумовлена рядом факторів:

- обсяг інформації про хід протікання й результати освітнього процесу стає вище, ніж рівень достатнього розуміння цієї інформації;

- механічна обробка без певного стандартного алгоритму не дає оперативних даних, що дозволяють приймати оптимальні управлінські рішення за результатами діяльності;

- робота школи в інноваційному режимі вимагає багатогранного аналізу освітньої діяльності, оперативного простежування динаміки змін і своєчасного коректування;

Реальний процес позитивних перетворень у загальноосвітній школі на

основі використання інформаційних технологій в управління характеризується певними протиріччями:

- між необхідністю будувати процес комп'ютеризації управління на науковій системній основі й фактичному здійсненні його шляхом розвитку окремих напрямків - складених елементів системи (технічного оснащення, забезпечення програмними засобами, підготовки кадрів і ін.);

- між науково-технократичною і гуманітарною парадигмами процесу управління освітньою установою, обумовленими, з одного боку, прогресом техніки й досягненнями науки управління, з іншого боку, необхідністю реалізації людиноцентристського підходу в управлінні, заснованому на суб'єкт-суб'єктних відносинах;

- між необхідністю організації управління із застосуванням нових інформаційних технологій і недостатнім рівнем підготовки педагогічних кадрів для роботи із сучасним програмним забезпеченням.

З огляду на ці протиріччя, була обрана тема даної дипломної роботи, проблема якої сформульована в такий спосіб: з'ясувати, які ж умови використання інформаційних технологій в управління навчальним закладом. Розв'язання цієї проблеми й становить мету даного дослідження.

Об'єкт дослідження – сучасний стан використання нових інформаційних технологій у практиці управління загальноосвітніми навчальними закладами, а **предмет** – розвиваюча інформаційна система управління у школі.

Задачі дослідження:

1. Аналіз літератури по досліджуваній проблемі.
2. Розглянути особливості побудови єдиного інформаційного простору освітньої установи.
3. Прослідити можливість організації роботи заступника директора з НВР по використанню програми MS Excel.

Методологічною базою дослідження стали праці Андріянової О.Г., Пожидаєвої З.А., Самилкіної Н.Н., Забродської Л.М., Паращенко Л., Полат Є.С., Бухаркіної М.Ю., Моїсєєвої М.В., Поташніка М.М., Шамової Т.І., Чекмарьової Т.К., Давиденко Т.М., Шибанової Г.Н., Ямбург Є. зв'язані з підвищенням якості та ефективності внутрішкільного керівництва на основі нових інформаційних технологій.

Припущення дослідження засновано на тому,, що ефективність діючої системи управління школою може бути підвищена, якщо:

- процес керування навчальним закладом буде будуватися з урахуванням сучасних вимог, у єдності з удосконалюванням інформаційних технологій, що забезпечує створення єдиного інформаційного простору школи;

- будуть створені інформаційні банки, що сприяють скороченню часу й витрат на виконання операцій, зниженню ймовірності появи помилкової інформації у звітних документах;

- засоби інформаційних технологій вчасно забезпечать адміністратора вичерпною інформацією в найбільш зручній формі

- буде створене сукупне загальноосвітнє інформаційне середовище з іншими школами й установами.

Теоретична значимість дослідження полягає у тому, що воно вносить вклад у розвиток інформатизації освіти, виявляє можливості застосування інформаційних технологій у проектуванні систем керування навчальним закладом.

Практична значимість дослідження: на основі створених моделей інформаційних потоків і управління з використанням НІТ можливо їхнє впровадження й розробка системи управлінського моніторингу в будь-якому навчальному закладі.

Робота складається із вступу, 3-х розділів, висновків та бібліографії.

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження,

формулюється об'єкт та предмет дослідження, висвітлюється мета та задачі роботи.

У I розділі «Розвиваюча інформаційна система управління у школі» розглядаються: значення управлінської інформації для керівника, призначення й види управлінської інформації та методи збору інформації.

У II розділі «Інформатизація освіти: нові пріоритети» розглядаються: підготовка фахівців для діяльності в інформаційній сфері, стан і перспективи розвитку інформаційних і телекомунікаційних технологій в освіті, інформатизація управління навчальним закладом, сучасний стан використання нових інформаційних технологій у практиці управління загальноосвітніми навчальними закладами, інформаційне сприяння створенню педагогічних умов.

У III розділі «Єдиний інформаційний простір освітньої установи» розглядаються: структура й принципи формування інформаційного простору, роль керівника в процесі формування єдиного інформаційного простору, інформаційна система управління освітньою установою як одна зі складової єдиного освітнього простору регіону, використання можливостей програми MS Excel для оптимізації роботи заступника директора з НВР.

Дана робота закінчується висновками з дослідження.

В основній частині дипломної роботи, що містить, як правило, не більше двох-трьох розділів, викладаються теоретичні основи й коротка історія поставленої проблеми, описуються проведені студентом-дипломником спостереження й експерименти, отримані результати, дається всебічний та об'єктивний аналіз зібраного фактичного матеріалу, робляться узагальнення. Наприкінці кожного розділу автор може формулювати короткі підсумки й висновки, однак з тією неодмінною умовою, щоб вони не повторювалися пізніше у висновку. У тексті дипломної роботи варто містити необхідний графічний і ілюстративний матеріал, не перевантажуючи їм

основну частину роботи й виносячи надлишковий для самодостатності основної частини матеріал у додатки.

Приведемо зразок оформлення одного з параграфів основної частини дипломної роботи:

2.1 Сутність та структура соціально-психологічного клімату

Формування здорового психологічного клімату первинного колективу — одна з найважливіших задач організацій і керівництва. Удосконалення психологічного клімату колективу — це, зрештою, задача розгортання творчого потенціалу особистості, залучення людського фактора, створення повнокровного і щасливого способу життя людини. Відповідно до загальноприйнятих положень, психологічний клімат колективу розглядається в контексті таких понять, як духовна атмосфера, емоційний настрій, стиль і забарвлення спілкування, що, зрештою, визначають ставлення один до одного, до роботи, подій, що відбуваються. У соціальній психології психологічний клімат визначається як якісна сторона міжособистісних відносин, що сприяє або перешкоджає продуктивності спільної діяльності членів колективу і всебічному розвитку кожної людини [25, с. 74].

Психологічний клімат є чинником, через який переломлюється, опосередковується будь-яка діяльність колективу. При цьому переважний настрій людей визначає не тільки міру включеності кожного в діяльність, але і характер її спрямованості, її ефективність. Єдине, що вплив психологічної атмосфери в колективі на особистість може бути двояким — як стимулюючим, так і гальмуючим, пригнічуючим творчу ініціативу, активність і енергію. Одним з більш очевидних проявів сприятливості атмосфери, що сприяє продуктивності

спільної діяльності, є увага, розташування симпатії людини до людини. Іншою властивістю здорового клімату колективу є настрій духовного підйому, життєрадісності.

Здоровий психологічний клімат — один з найважливіших факторів успішної життєдіяльності людини. У тих випадках, коли в колективі недооцінюється роль тих або інших факторів, що сприятливо впливають на психологічний клімат, може скластися нездорова атмосфера, що виявляється в напруженості людських відносин, у конфліктах між членами колективу. Людина, що виявилась втягненою у конфлікт, гостро і болісно переживає ситуацію, що виникла, а особливо розладнаність своїх взаємин з іншими. Крім того, навіть коли конфліктують двоє, то відволікається від роботи багато хто на з'ясування причин і подолання протиріч. Конфлікти потрясають колектив, несприятливо позначаються на всіх сферах діяльності. Відомо, що неприязні почуття й образи не зникають разом з конфліктом, а можуть упродовж тривалого часу зберігатися у стосунках, виявляючись надалі в якості серйозних психологічних бар'єрів.

Отже, наявність здорового психологічного клімату в колективі — один з показників його зрілості, результат великої кропіткої роботи керівництва і громадських організацій.

Одним з факторів, що роблять значний вплив на процеси плинності кадрів, є соціально-психологічний клімат організації, що умовно можна представити у вигляді трьох “кліматичних зон”:

I “кліматична зона” - це соціальний клімат, обумовлений ступенем усвідомленості кожним працівником загальних цілей і завдань організації й формований під впливом наступних факторів: особистого приклада управлінського персоналу в захопленості справою, чіткого дотримання правових і моральних норм, розвиненості демократичних початків у керуванні виробництвом;

II "кліматична зона" - моральний клімат, обумовлений діючими в колективі моральними цінностями, який виступає у масштабах локальних, тобто він характерний для первинного колективу: бригади, ділянки, відділу;

III "кліматична зона" - психологічний клімат, особливістю якого є те, що він складається між працівниками, що безпосередньо контактують один з одним.

Для колективу з нездоровим морально-психологічним кліматом характерна низька продуктивність праці й висока плинність кадрів. Особливо чутливі до морально-психологічної атмосфери молоді працівники й жінки.

Продуктивність праці прямо залежить від настрою працівників і може підвищуватися при гарному настрої на 5-10% від середнього рівня й, навпаки, знижуватися на таке ж значення при поганому настрої. Отже, у залежності тільки від настрою працівників продуктивність праці може коливатися в межах 10-20%. Створенню здорового морально-психологічного клімату сприяє, наприклад, використання функціональної музики, що приводить до підвищення продуктивності праці на 2-4% і зменшення випуску браку на 6-8%, а також сприяє підвищенню загальної культури працюючих, зниженню плинності кадрів, скороченню захворюваності й ін.

Структура психологічного клімату багаторівнева й багатоаспектна. Немає однозначних подань про соціально-психологічний клімат і з погляду підходів до його вивчення. Слід зазначити, що найбільш виправданою тактикою в рішенні цього питання є максимальна конкретизація умов і факторів, що опосередковують динаміку психологічного клімату; вивчення реальних проблем у життєдіяльності

кожного окремого колективу й на цій підставі формулювання конкретних завдань по його вивченню.

Керуючись такими положеннями, об'єктивною основою, що опосередковує динаміку, приватні або загальні прояви соціально-психологічного клімату (СПК), приймають стан структурно-функціональної організації підприємства.

Однак такий шлях не виключає необхідності дати опис і частково пояснення деяких параметрів СПК, які є найбільш традиційними й у певній мері узагальнюють різні підходи.

Як правило, в аналізі виділяють:

- а) власно структуру СПК;*
- б) форми проявів СПК;*
- в) форми й особливості впливу СПК на різні сторони життєдіяльності колективу і його членів.*

Основу структури СПК становить елемент, якому можна представити як взаємини. У конкретному виді ми спостерігаємо й оцінюємо їх у формі взаємодії, взаємозв'язків, взаємовпливів. Через ці форми реалізуються всі форми соціальних дій і взаємодій: співробітництва, суперництва й конкуренції, симпатій-антипатій, згоди-незгоди, поваги-ворожості, боротьби-підпорядкування, конфлікту-згуртованості, конформізму-нонконформізму й інші.

Всі види взаємин можна згрупувати на підставі наступних факторів:

1) суспільні відносини - через них розкривається соціальний зміст етичних, правових, економічних і політичних відносин між конкретними людьми у конкретних колективах;

2) міжособистісні відносини - через них розкриваються соціально-психологічні форми, у яких існують і реалізуються суспільні відносини в

процесі спілкування й спільної діяльності людей. Характер міжособистісних відносин значною мірою визначається умовами й функціями колективної діяльності на виробництві, у родині, у побуті;

3) особливості організаційної взаємодії, які в процесі рішення функціонально-технологічних завдань реалізуються в статусно-рольовій системі відносин і взаємозв'язків. Статусно-рольові відносини офіційно закріплюються в адміністративно-посадовій структурі організації нормативним регулюванням санкцій і форм контролю за їхніми діями й вчинками. Вони пов'язані з ієрархією адміністративних прав і обов'язків співробітників. Рольові міжособистісні відносини в трудових колективах бувають офіційні й неофіційні. Неофіційні (або неформальні) виникають досить спонтанно, практично не залежать від адміністративно нормованих умов і складаються на основі індивідуальних переваг. Важливим є питання про співвідношення офіційних і неофіційних відносин. У зв'язку із цим існує два правила:

- якщо офіційно нормована структура відносин не охоплює всього різноманіття виробничих ситуацій, коли потрібне оперативне узгодження й координація діяльності, то позитивні (неформальні) міжособистісні відносини дозволяють компенсувати недоліки адміністративно-організаційної структури виробничих зв'язків;*

- позитивні неофіційні міжособистісні відносини як елемент структури СПК можуть сприятливо впливати на виробничі відносини, тобто СПК колективу значною мірою обумовлюється емоційним боком життєдіяльності й визначається пануючими моральними еталонами людського спілкування й взаємодії і внаслідок цього виходить за рамки виробничих відносин, нормативно включаючи їх у свою структуру;*

4) колективістські взаємини, які відбивають соціально-психологічну єдність членів колективу, спільність їхніх поглядів, соціальних

цінностей, психологічну близькість. Вони будуються на основі згуртованості, взаємодопомоги, співробітництва. Такі відносини стимулюють спілкування людей і сприяють розвитку комунікативних якостей, що відбивають активність психологічних взаємозв'язків членів колективу, відкритість і щирість у спілкуванні. Недостатність у прояві комунікативної активності пов'язана з боязкістю, скритністю, замкнутістю, що, як правило, породжує феномени пліток, слухів, недомовок, негативних стереотипів при оцінці себе й інших людей. Кожний із членів колективу виробляє відповідно до соціально-психологічного клімату стиль поведінки, оцінку діяльності, відношення.

Список літератури, що приводиться в дипломній роботі, свідчить про обсяг використаних дипломником літературних джерел, рівень вивчення стану досліджуваної проблеми й навичок роботи з науковою літературою. Всі використані літературні джерела нумеруються й розташовуються в списку в певному порядку. У список включаються всі використані автором дипломної роботи літературні джерела незалежно від того, де вони опубліковані: в окремому виданні, у збірнику, журналі, газеті й т.д.; а також від того, чи є в тексті роботи посилання на включені в список твори або останні в тексті не цитувалися, але були використані автором при роботі над дипломною темою.

Опис джерел, що включаються в список літератури, провадиться з урахуванням загальноприйнятих правил.

У списку застосовується загальна нумерація літературних джерел.

Як уже було відзначено вище, пред'являються високі вимоги не тільки до змісту й результатів дипломної роботи, але й до її літературного й зовнішнього оформлення. Робота повинна бути написана логічно послідовно, грамотною, літературною мовою. При підготовці чернетки варто звернути найпильнішу увагу на відпрацьовування кожного речення, вибір необхідних

формулювань, які просто й чітко, коротко й доступно виражали б зміст питань, що викладаються. Не слід уживати як надто великих і складно побудованих речень, так і надмірно коротких, лаконічних фраз, слабо зв'язаних між собою логічно й тих, які допускають подвійне тлумачення. Зв'язані однією думкою, розташовані в логічній послідовності речення виділяються в тексті в окремі абзаци.

Відбір слів і граматичних конструкцій в дипломній роботі повинен опиратися на багаті можливості української мови. Неприпустимі канцелярські й шаблонні звороти мовлення.

У дипломній роботі не рекомендується вести виклад від першої особи як однини: "Я вважаю", "На мою думку", "Мені здається" і т.п., так і множинного: "Ми маємо", "Ми спостерігаємо" і т.д. Допускаються звороти зі збереженням першої особи множини, у яких виключається займенник "ми", тобто фрази будуються із уживанням слів: "спостерігаємо", "установлюємо", "маємо". В окремих випадках можна використовувати вирази: "на наш погляд", "на нашу думку", однак більш доцільно ту ж думку виражати іншими конструкціями: "на основі виконаного аналізу можна затверджувати", "проведені дослідження підтверджують...", "вивчення фактичного матеріалу свідчить про те " і т.п.

У дипломній роботі повинна бути дотримана єдність стилю викладу, забезпечена нормативна орфографічна, пунктуаційна й стилістична грамотність відповідно до встановлених норм сучасної української мови.

При виникненні труднощів у виборі вживаних термінів, написанні слів, побудові речень і постановці розділових знаків студенту-дипломнику корисно використовувати відповідну довідкову літературу.

ФРАЗЕОЛОГІЯ ТА ОПОРНІ КОНСТРУКЦІЇ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Після того як дипломна робота написана й перевірена науковим керівником, вона допускається до захисту. На захисті магістр повинен коротко викласти основний зміст свого дослідження, обґрунтувати висновки, до яких він прийшов у процесі роботи.

"Слово" під час захисту дипломної роботи повинно містити наступні структурно-змістовні компоненти:

- коротке обґрунтування вибору теми роботи;
- визначення актуальності вибраної теми;
- позначення предмета й об'єкта дослідження;
- формулювання мети й завдань, що стоять перед автором;
- перелік методів, використаних при написанні дипломної роботи;
- характеристику матеріалу дослідження;
- виклад стану досліджуваної проблеми (на основі критичного аналізу літератури й вивчення практики) шляхом огляду літературних і інших джерел.

Всі перераховані вище елементи повинні бути відбиті в початковій частині "Слова".

Характеризуючи зміст основної частини дипломної роботи, необхідно викласти теоретичні основи й коротку історію проблеми, у рамках якої проводиться дослідження, сказати про проведені спостереження й експерименти, привести отримані результати, продемонструвати об'єктивність аналізу зібраного фактичного матеріалу й зробити необхідні узагальнення.

У заключній частині виступу формулюються висновки, до яких автор прийшов у процесі роботи, характеризується їх теоретична й практична

значимість, прогнозується можливість впровадження результатів роботи й подаються можливі перспективи дослідження розглянутої проблеми.

Підготувати виступ до захисту дипломної роботи можна на основі реферату по змісту дослідження, схваленого керівником.

У процесі осмислення й написання курсових і дипломних робіт виникають утруднення, пов'язані з формулюванням актуальності, мети, гіпотези дослідження, його значення, новизни й т.д. Перегляньте фразеологію й опорні конструкції, за допомогою яких у текст роботи вводяться її характеристики.

Актуальність дослідження

- обумовлена новими ... умовами ...,
- пояснюється необхідністю виявлення тенденції ...,
- визначається увагою до проблем ...,
- обумовлена необхідністю розгляду ... явищ у їхньому взаємозв'язку ...,
- обумовлена відсутністю дотепер ..матеріалу, що сприяє розумінню ...,
- співвідноситься з ... проблемою ...,
- полягає в тому, що вперше представлено .. вирішення проблеми ...
- пов'язана з назрілою необхідністю ...,
- мотивована тією обставиною, що ...

Або: актуальність дослідження (проблеми, теми дослідження, питання, наукового пошуку, поставленої мети)

— визначається (нерозробленістю ... необхідністю ... відсутністю ... прагненням ... пошуком ... недостатньою вивченістю ...);

— визначається тим, що .., обумовлена .., обумовлена тим, що .., пояснюється тим, що .., полягає .., полягає в тому, що .., диктується ..,

диктується тим, що ..., убачається в., убачається в тому, що...

Мета дослідження

Мета дослідження

— полягає в розробці науково обґрунтованої й експериментально перевіреної системи;

— мета дослідження складається у виявленні методів і прийомів ...

— розробці теоретичного підходу до створення ... і методики їхнього використання ...;

— визначенні теоретичних основ ...;

— пошуку шляхів реалізації ...;

— виявленні ... особливостей ...;

— системному дослідженні ... на основі комплексного підходу ...;

— з'ясуванні ... функцій, значень і сфер уживання ...;

— одержанні деякого нового знання про...;

— створенні ... і обґрунтуванні ...;

— пошуку й визначенні умов, способів і прийомів ...;

— пропозиції наукового обґрунтування ... концепції... і реалізації її

...;

— метою дослідження є уявлення можливостей системи ...;

— мета дослідження бачиться нам у виявленні ...

— Мета дослідження складається в (виявленні ... описі ... з'ясуванні ... розробці ... визначенні ... обґрунтуванні ... удосконаленні ... створенні ... установленні ... уточненні... розширенні ... реалізації ... аналізі ... і т.д.)

— Метою дослідження є ..., виявлення ... і т.д.

— Мета дослідження: виявлення ... і т.д.

Предметом дослідження є

— розробка науково обґрунтованої типології .. для ...;

— процес формування ... на основі вивчення ...;

- одиниці .., що відображають ..;
- пошуки найбільш оптимальних прийомів ...

Припущення дослідження

- Припущення дослідження полягає (складається) у наступному ...
- Припущення дослідження формулюється в такий спосіб ...
- Робота являє собою верифікацію гіпотези, що полягає в тому, .
що ...
- При вирішенні зазначених задач ми керувалися наступним припущенням ...

Завдання дослідження

Завдання дослідження формулюються в роботі в такий спосіб:

- виявити можливості використання ... формування;
- виробити принципи комплексного підходу до вивчення й використання ..;
- перевірити в ході . . ефективність ..;
- установити рівень розробленості даної теми ..;
- уточнити найбільш важкі для засвоєння питання ..;
- провести дослідно-експериментальну перевірку ..;
- розробити концептуальні положення ..;
- перетворити розуміння ..;
- експериментально визначити ступінь . . ;
- визначити склад і межі..;
- зіставити існуючі класифікації ...
- виділити критерії ..;
- дати розгорнуту характеристику ...
- відзначити основні .. компоненти..,
- аргументувати й обґрунтувати концепцію ..;

- уточнити . . ознаки ..;
- охарактеризувати ... особливості ..;
- обґрунтувати можливість і необхідність ..;
- виявити рівень сформованості ..;
- відібрати .. засоби, характерні ..;
- вивчити стан ... з'ясувати ..;
- намітити шляхи формування ..;
- простежити створення .;

Або:

— Досягнення поставленої мети припускає (визначає) рішення наступних завдань:

— розглянути ... дати характеристику ... дослідити... проаналізувати ... запропонувати ... рекомендувати провести експеримент ... розробити ... дати опис ... спроектувати ... реалізувати ... установити ... організувати ... систематизувати ... перевірити . зіставити ... виявити ... сформулювати ... показати ... скласти ... створити ... розробити ... виробити ... проаналізувати ... дослідити ... уточнити ... і під.

— Даною (цією) метою визначається й коло завдань, які необхідно вирішити в ході дослідження: виявити ... розглянути ... і т.д.

— Досягнення мети зв'язується з рішенням наступних завдань: ...

— Завдання дослідження, що впливають із поставленої мети, полягали (полягають) у наступному: виявити ... розглянути ... і т.д.

Методи дослідження

— У роботі використовуються (застосовуються) наступні методи дослідження: 1) аналітичний; 2) порівняльний; 3) метод спостереження й т.д.

— Об'єкт, мета, завдання й матеріал роботи визначили

методи дослідження: теоретико-дедуктивний, описово-аналітичний, структурно-семантичний, метод експерименту.

— Для вирішення поставлених завдань використовувалися наступні методи дослідження: статистичний, метод системного опису, семантико-прагматичний.

— Методи дослідження визначалися метою й завданнями роботи й містили в собі: зіставно-типологічний, класифікаційний, індуктивно-дедуктивний, експериментально-педагогічний.

Методологічна основа дослідження

— Методологічною основою дослідження є (служать, послужили) найважливіші положення філософії (теорія ... системний підхід... навчання ... основи ... праці ...).

— Методологічна основа дослідження базується на ідеях ...(теорії ... і т.д.).

Теоретична значимість дослідження

— Теоретична значимість (цінність) дослідження (роботи) полягає (складається, представляється) у тім, що в ньому (у ній) уперше (з нових позицій, по-новому) розглядаються ... (розробляються ..., вирішуються ... виробляються ..., виділяються ..., представляються ..., вивчаються ..., конкретизуються ..., обґрунтовуються ..., даються -, робляться ..., систематизуються ..., доводяться ..., устанавлюються складаються ..., створюються ..., застосовуються ..., дається характеристика ..., пропонуються ..., перевіряються ..., виявляються ...).

— Теоретична значимість дослідження визначається важливістю (необхідністю) вивчення ... (розгляду ... розробки ... і т.д.).

- Теоретична значимість визначається наступними міркуваннями .;
- полягає в обґрунтуванні виділення етапів .;
- визначається можливістю теоретично обґрунтувати ., розширити й
- поглибити .;
- полягає в наступному:
- сформульовані ... виявлені ..., визначені ... розроблені ... уточнені ..., обґрунтовані ..., виділені ..., описані .. проаналізовані ..., представлені ... вирішене завдання ..., почата спроба ..., установлені ...

Практична значимість дослідження

— Практична значимість (цінність) дослідження (роботи), полягає (виражається, складається) у тому, що воно (вона) дозволяє поліпшити знайти застосування ... може бути використане (а) ... виявляє шляхи і способи ... створює можливість ... позначає коло ... сприяє вдосконалюванню ... служить базою ... оптимізує процес ... може бути застосовано ...(а) ... забезпечує потребу ... містить матеріал для ... може допомогти в... формує ... апробує ... відбирає ... уточнює ... уводить у звертання ... може бути корисним при ... установлює критерії ... дає рекомендації ...

— Практична значимість дослідження визначається тим, що його матеріали...

— Практична значимість дослідження, результати дослідження можуть застосовуватися ... (можуть сприяти ... дають можливість ... можуть включатися ... можуть використовуватися ... підтверджують можливість ...).

— Практична цінність ...визначається тим, що ., результати даної роботи можуть бути використані ...

- робота дозволить підвищити рівень ...
- дано якісну характеристику ...
- створена ... система формування ...

— складається в можливості використання результатів ... для вдосконалювання ..

— запропоновано типологію ...

— розроблено систему ...

— опис ... може знайти своє застосування ...

— використання результатів дослідження дозволить пояснити ...

— робота може бути корисна ...

— проведене дослідження дає можливість одержати необхідні уявлення про... .

— полягає в тім, що в ньому доведено ..

— зібрано матеріал, що забезпечує ефективність ...

— апробовано метод ... що полягає в..

— відібрано ... які можна використовувати ...

— пропонована система . . може розглядатися як своєрідна модель роботи з...

— складено матеріали по визначенню ....

— визначено критерії оцінки ефективності ...

— представлено зразковий матеріал ...

Структура й основний зміст дослідження

— Дослідження (робота) складається із вступу, двох (трьох і т.д.) розділів, висновку ... (бібліографії, додатка, переліку розшифровок, таблиць, схем).

— У вступі обґрунтовується (дається обґрунтування, визначаються, дана характеристика, мова йде, викладені питання, обґрунтувала, охарактеризована вибір теми і її актуальність (актуальність теми), визначаються (розкриваються, характеризуються) об'єкт, предмет, цілі, завдання, методи, припущення (факультативний елемент), теоретична й практична значимість роботи(дослідження).

У першому розділі (приводиться назва розділу) розглядаються (даються ... виявляються ... аналізуються ... характеризуються ... визначаються ... формулюється ... висвітлюються ... дається аналіз .. показується ... описуються ... обґрунтовуються ... пропонується огляд ... відзначаються ... виділяються ... викладаються ... представлені ... відбиваються .. утримується аналіз... досліджуються ...).

Розділ II (приводиться назва розділу) присвячена (присвячується) розгляду ... (виявленню.. аналізу ... і т.д.).

— У висновку підведені підсумки ... (викладаються висновки .. відбиті висновки ... підсумуються результати .., викладаються результати ... підводяться підсумки .., формулюються загальні тенденції ... намічено перспективи ... сформульовані висновки ... узагальнюються результати . , запропонована рекомендації ... утримуються висновки ... представлені підсумки .).

У більше деталізованому вигляді ця схема може бути представлена наступною фразеологією:

У вступі:

— обґрунтовується актуальність досліджуваної теми, розкриваються предмет, мета й завдання дослідження, матеріали й методи дослідження;

— викладено питання, пов'язані із загальним змістом дослідження: мотивування теми, її актуальність, мета й завдання дослідження, наукова новизна й теоретична й практична значимість;

— обґрунтовується актуальність вибраної проблеми до теми дослідження, вказується її актуальність ..;

— визначено актуальність, мета, задачі ..;

— дані загальні відомості за структурою ... показано практичну значимість ... представлені основні положення ... формулюються мета й

завдання . . положення ...

— наводяться зведення про композиційну структуру роботи ..., вказуються новизна, актуальність ... робиться короткий огляд . . :

— характеризуються методи, теоретична значимість ..; описується практична значимість ...

— намічено аспекти .,

— говориться про використовувані методи дослідження ...,

— містяться відомості про вірогідність ...,

— викладаються положення ...,

— відзначається наукова новизна...

У першому розділі дослідження (приводиться назва розділу)

— розглядається сучасний стан ..;

— дається короткий огляд основних напрямків розвитку ..;

— міститься аналіз лінгвістичної літератури ..;

— висвітлюється ряд теоретичних питань, пов'язаних із проблематикою роботи .;

— аналізується сучасний стан ..;

— показано роль баз даних ..;

— міститься огляд роботи, присвячених вивченню ..;

— обґрунтовано статус .;

— розглядається ряд теоретичних питань ..;

— наведено теоретичні передумови побудови ..;

— дано огляд підходів ..;

— представлено історію розробки досліджуваного питання ..;

— розглянуто питання ..;

— дано аналіз сучасного стану ..;

— описано характеристики ..;

— висвітлюється теоретична концепція дослідження . . ;

— викладено основні теоретичні положення

Або: Перший розділ дослідження (дається назва розділу) присвячена короткому огляду ... І т.д.

У другому розділі дослідження (приводиться назва розділу)

- проаналізовано, систематизовано й описано ;
- представлено основні зміни ..;
- описується процес побудови ..,
- присвячена опису ..;
- розглядає виявлення .;
- уточнено мету..;
- розроблено структуру й новий зміст ..;
- охарактеризовано хід і результати експерименту ..;
- розглянуто структуру..;
- проаналізовано..;
- пропонується система..

Другий розділ

- містить у собі опис ...
- приділяється ...
- містить розгорнуту характеристику ...

У результаті використання наведених вище характеристик вступна частина дипломної роботі одержує наступний (зразковий) вид:

ВСТУП

Розв'язанню теоретичних і практичних задач управління освітнім закладом приділяється все більша увага у зв'язку з гуманізацією і демократизацією, зростанням ролі і значущості захисту прав і свобод людини, розвитком ринкових відносин, формування нових соціальних

структур і форм управління. Тому сучасному керівнику для ефективного впливу на діяльність підлеглих необхідне глибоке розуміння психологічних основ управління. Хоча ці механізми все ще мало вивчені, але вже наявні результати наукових досліджень можуть істотно розширити можливості керівника створювати умови, що сприяють формуванню зацікавленості членів колективу в продуктивній роботі організації.

Упровадження досягнень психологічної науки в практику управлінської діяльності школи повинне розглядатися як найважливіший резерв підвищення ефективності розв'язання безлічі практичних проблем, що виникають перед загальноосвітніми навчальними закладами як відкритими соціально-педагогічними системами.

І в цьому значенні дана робота дає можливість людям, яким належить виступати в ролі суб'єктів управління школою, зрозуміти деякі теоретичні та психологічні основи управління і, спираючись на них, підвищити ефективність діяльності.

Процес гуманізації освіти, який інтенсивно розпочався з прийняттям нових нормативних та концептуальних документів розвитку освіти України, гостро поставив питання підвищення ефективності управлінської діяльності на всіх рівнях, зокрема на рівні загальноосвітнього навчального закладу.

Останнім часом у педагогіці сформувався новий погляд на школу як на відкриту, цілеспрямовану, органічну соціальну систему, а також складну багатофункціональну організацію з високим ступенем спеціалізації працівників. Значний вклад у переосмислення підходів до управління школою як відкритою соціальною системою зробили вчені Г.Дмитренко, Л.Даниленко, Ю.Конаржевський, Н.Коломінський, М.Поташиник, В.Лазарєв, Т.Шамова, Є.Ямбург та інші.

Не заперечуючи специфіки школи як об'єкта управління, автори багатьох робіт намагалися застосувати до внутрішньошкільного управління

загальні закономірності сучасного менеджменту і розглядали школу як складну соціальну систему, що постійно оновлюється й розвивається.

Психологічним проблемам і явищам, що мають місце у сфері управління, розгляду психологічних причин, що лежать в основі зниження ефективності діяльності керівників, присвячують свої праці Крижко В.В., Кабаченко Т.С., Лебедев В.І., Ковальов Л.Г., Павлютенков Є.М. та інші.

Особу керівника в структурах управління розглядають українські психологи Бандурка А.М., Бочарова С.П., Землянська Е.В. Велику увагу ролі керівника в системі управління приділяють Шипунов В.Г., Кішкель О.Н.

Ефективність і конкурентоспроможність сучасних організацій і роль психологічного чинника в управлінні ними описує у своїх працях Розанова В.А.

Усі вище перелічені психологи і професійні керівники у своїх роботах розглядають розв'язання задач управління в найрізноманітніших організаційно-управлінських структурах.

Проблемам, що виникають в управлінні освітніми установами присвячують свої праці Лазарев В.С., Потапшик М.М., Фріш Г.Л., Підкасистий П.І, Сластенин В.А., Рогов Е.І, Конаржевський Ю.А., Шамова Т.І.

Аналіз літератури, що стосується питань управління школою, вивчення досвіду управлінської діяльності показують, що при всій різноманітності тематики наукових праць, присвячених управлінню навчальним закладом, у даний час недостатньо уваги приділено особистості директора освітнього закладу, його якостям і ефективності роботи, вимогам, які пред'являє до нього сучасне суспільство.

Тому вибрана нами тема актуальна, оскільки розглядає психологічні основи особистості керівника і сучасні механізми ефективного управління педагогічним колективом і має велику практичну значущість, яка полягає в можливості поліпшення умов педагогічної

праці вчителів, підвищенні ефективності управлінського процесу школи шляхом удосконалення професіоналізму директорів шкіл і їх заступників.

Відповідно, мета нашого дослідження полягає у визначенні змісту роботи щодо розвитку особистісних якостей керівників школи як засобу підвищення ефективності управління педагогічним колективом.

Об'єктом дослідження є система управління педагогічним колективом, предметом – особисті якості керівників і їх вплив на ефективність управління педагогічним колективом.

Припущення дослідження полягає в тому, що ефективність управління школою підвищуватиметься, якщо керівник знає ті вимоги, що пред'являються до нього, і прагне до самовдосконалення з метою розвитку тих особистісних якостей, які необхідні сучасному менеджеру освіти.

Відповідно до мети, об'єкту, предмета і гіпотези дослідження висувуються наступні завдання дослідження:

- . діагностика особистісних якостей керівників шкіл і їх заступників;
- . визначення стилю управління педагогічним колективом;
- . аналіз ефективності роботи директорів шкіл і їх заступників;
- . складання переліку якостей особистості сучасного керівника;
- . складання програми вдосконалення особистості керівника.

Методологічну основу дослідження складають: психологічні теорії особистості, погляди різних психологів на роль керівника в процесі управління (Бандурка А.М., Розанова В.А., Кабаченко Т.С. і ін.),

теорії управління педагогічними системами Лазарева В.С., Поташика М.М., Сластенина В.А.

У ході дослідження були використані наступні методи: аналіз літератури, вивчення і узагальнення досвіду управлінської

діяльності тестування, спостереження, бесіда, тренінг, ділова гра, лекція, семінар, аналіз результатів дослідження.

Робота складається з вступу, двох розділів, висновків, бібліографії, додатків.

У вступі визначається актуальність дослідження, формулюється об'єкт, предмет, мета й завдання роботи, розглядається методологічна база дослідження.

У першому розділі «Сутнісна характеристика системи управління педагогічним колективом» розглядаються питання про модель системи управління загальноосвітнім навчальним закладом як системою, дається визначення управління як діяльності, обґрунтовується системний підхід до теоретичного осмислення управлінської діяльності. З'ясовуючи питання про функції управління, вказуємо на роль і місце педагогічного аналізу, постановки цілей і планування, організації, внутрішньошкільного контролю і регулювання в управлінні. Висвітлюються принципи управління в діяльності керівника освітнього закладу.

У другому розділі «Психолого-педагогічна характеристика особистості керівника» увага присвячується питанням ролі особистості, її індивідуально-психологічним особливостям у системі управління, особистісним якостям керівника, дається класифікація стилів керівництва, оцінка ефективності організації та ролі керівника.

Робота містить інформацію про психологічні особливості людини, коротку характеристику когнітивних процесів та індивідуально-психологічних властивостей особи (пам'ять, мислення, мова, уява тощо). Значну роль у роботі керівника, на нашу думку, відіграє врахування властивостей темпераменту та спрямування даних знань на вирішення управлінських завдань. Ефективність роботи керівника, безперечно, залежить від його усвідомлення необхідності саморозвитку, самовиховання, удосконалення стилю керівництва педагогічним колективом.

У більше узагальненому виді одержуємо таку **модель**:

Модель 1.

Проблема, розробці якої присвячене дослідження, відноситься до галузі ..., а саме до ..., що реалізується ...

У спеціальній літературі (робляться посилання на літературу), присвяченій ..., знаходимо лише загальну характеристику ... і лише в [ ] вона трактується більш детально, хоча й без вичерпної повноти. Тут виділені ...

Краще інших у зазначених джерелах розроблені відомості (наприклад, ...). Зачіпаються тут і питання ...

Так, наприклад, питання ... справедливо віднесене до числа зв'язаних ... і розглянутий стосовно до... Проблема ... тут лише окреслена в основних своїх контурах головним чином на прикладі ... і вимагає додаткового розгляду.

Все це й визначає актуальність ...

*Не ставлячи перед собою мету висвітлення всього кола питань, пов'язаних з --- ми обмежуємо свої завдання деталізацією тих загальних уявлень, про... які вже є ... в літературі. **Головним напрямком у роботі було виявлення**, нагромадження й характеристика ..., що представляє підвиди, описані в літературі ... Особливу увагу ми приділяємо ... і опису способів ... Там, де це було можливо, ми намагалися виділити й ...*

Для досягнення цієї мети необхідно було вирішити наступні завдання:

- **відібрати, перевірити й удосконалити ...;**
- **визначити критерії, що характеризують ...;**
- **установити кореляції між ...**

Основними методами дослідження були: а) спостереження, б) класифікація, в) зіставлення типів і видів ... .. жанрів.

Матеріалом дослідження були ...

Робота складається із вступу, 2-х невеликих глав і висновку, у яких робиться спроба осмислення отриманих результатів стосовно к...

В 1-й частині роботи розглядається понятійний апарат ... демонструються прийоми роботи с... і узагальнюються дані ... У цій частині роботи використовуються приклади з ..., у яких прямо або побічно розглядається проблема ...

2-я глава роботи відведена аналізу матеріалів, що ще не були предметом аналізу в літературі.

У висновку отримані результати проєктуються на професійно-мовну діяльність учителя.

Або:

Модель 2.

- ...у літературі (посилання на літературу) відносять ... Осмислення цього феномена пов'язане із цілим рядом суміжних по предмету дослідження галузей.

У самому загальному виді специфікація цих областей знання виглядає в такий спосіб:

— сферою ... є

— теорія ... своїм предметом має .., при цьому істотно, що ...

— теорія ... розвивається як система ... тут виділяються такі ... як 1) ...окремоті, що реалізуються в різних видах зачинів і кінцівок; 2) ... 3) ...4) ...5) ...6).. і т.д.

— теорія ... на відміну від теорії .., предметом якої є .., розглядає ...

— теорія ... являє собою правила осмислення й тлумачення ...

Стосовно до теми нашої дипломної роботи базовою областю дослідження є ...

Таким чином, об'єктом нашого дипломного дослідження є такі форми ... як ..., а предметом -...

Щоб виділити... необхідно визначити...

- зіставити ... і визначити набори ...
- виявити способи й засоби ...
- сформулювати прагматичні наслідки результатів дослідження.

Метою дослідження в такий спосіб є управління ...

Дипломна робота складається з ... розділів (розділ I - [назва розділу], розділ II -[назва розділу]) і висновку, що має метою намітити ...

Основним методом дослідження в роботі є ... підхід до характеристики ... текстів, сформульований в... роки.

Суть її поглядів полягає в тому, що безліч ..., що характеризують однопорядкові явища ..., реалізуються, як правило, в.... У результаті, виходячи з ..., можна прогнозувати ... Даний підхід і визначив завдання дипломного дослідження.

Основна література, використана в процесі дослідження, відноситься до сфери ... в області ...

Модель 3.

Вивчення... спирається на основні положення про ..., опрацьовані такими науковцями, як ... та ін. Історія дослідження... має праці, які висвітлюють її значення та функціонування – тут треба, зокрема, відзначити роботу.. , присвячену... на матеріалі.., дисертацію... про.., , а також роботи... – про.. та ін., які досліджують та узагальнюють різні аспекти... ..

... потребує уважного вивчення ... та обумовлює актуальність теми.

Мета дослідження – багатоаспектний комплексний системний аналіз ... у... .

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- з'ясування функцій... ;
- вивчення...;
- виявлення характеру...;
- розкриття особливостей функціонування ... у складі... ;
- аналіз ... .

Об'єктом дослідження в роботі є... , а також ... .

Предметом дослідження є

Матеріал дослідження – .... Аналіз проведено на основі ...

Методи дослідження. Завдання комплексного аналізу... передбачають застосування в роботі описового методу, а також елементів зіставного, компонентного методів.

Теоретичне значення роботи визначається її зв'язком з розробкою теорії ..., зокрема з вивченням механізмів., проблематики ... .. Важливим у теоретичному плані є дослідження ... .. Теоретичної значущості набуває аналіз комплексу окремих засобів ... ..

Практична цінність дослідження зумовлена тим, що основні його положення і висновки можуть бути використані для подальшої практичної розробки питань ...

Основні положення дослідження викладено в публікаціях автора ...

Структура роботи (факультативний елемент)¹.

. Дослідження складається із вступу, двох розділів, висновків, бібліографії, списку джерел та додатку – ... .. Обсяг основного тексту – ... сторінок, загальний обсяг – ... с., обсяг додатку – ..с., список використаної літератури становить ... найменувань.

---

¹ «Структура роботи» - це факультативний елемент, ми подаємо його в моделі, тому що він може бути представлений на захисті дипломного дослідження як елемент «Слова».

У вступі визначено об'єкт і предмет дослідження, обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету і завдання, схарактеризовано методи дослідження, його наукову новизну, теоретичне і практичне значення.

У першому розділі "... " розглянуто проблеми..., , умови, які дозволяють простежити особливості... .

У другому розділі "... " проаналізовано ... .

Модель 4.

Практичне розв'язання завдань ..., зокрема ... можливе за умови належної підготовленості ..., здатних

Різноманітні аспекти ... – предмет уваги багатьох дослідників. До напрямків, що досліджуються найінтенсивніше, можна віднести вивчення... аспектів взаємодії .., розробку моделей і визначення показників .., висвітлення ... .

Разом з тим у зазначених дослідженнях практично не розглянуті ... . Про це, зокрема, йдеться у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях із ... . Актуальність дослідження цього аспекту ... підтверджується аналізом статистичних матеріалів Міністерства освіти і науки України, відповідно до яких ... .

Відсутність експериментальних досліджень, на підставі яких можна було б зробити науково обґрунтовані висновки про ... .призводить до формування ... .

Актуальність і недостатня наукова розробленість проблеми зумовили вибір теми дослідження “...”.

Об'єкт дослідження:

Предмет дослідження:

Мета дослідження: обґрунтувати на теоретико-експериментальному матеріалі можливість і необхідність ... .

В основу дослідження покладено **припущення** про те, що ... .

Завдання дослідження:

1. На основі теоретичного аналізу науково-методичної літератури з'ясувати ... .

2. Виявити передумови ... .

3. У результаті експериментального дослідження вивчити ... .

4. Визначити вплив ... .

5. Обґрунтувати основні напрямки ... .

Методологічну і теоретичну основу дослідження становлять фундаментальні положення ... про ....

Методи дослідження: теоретичний аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, експеримент, бесіда, інтерв'ю, опитування, анкетування, ранжування, спостереження, аналіз результатів діяльності, експертне оцінювання, самооцінювання, статистичні методи обробки даних.

Науково обґрунтовано взаємозв'язок і залежність між ... . Досліджено вплив ... на ... . Визначено основні напрямки ....

Теоретична значущість дослідження полягає в формулюванні та науковому обґрунтуванні положень про ... . Розроблено теоретико-методичні засади дослідження ... з ... . Обґрунтовано вплив ... на ефективність ... .

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що розроблено і запропоновано до практичної реалізації основні напрямки ... з метою поліпшення ефективності їхньої діяльності.

Одержані в ході дослідження позитивні результати дозволили ...
Надійність і вірогідність результатів дослідження забезпечується
методологічним обґрунтуванням його вихідних позицій, застосуванням
сукупності надійних діагностичних методик, адекватних меті і завданням
дослідження.

Структура роботи зумовлена логікою дослідження і складається зі
вступу, трьох розділів, висновків, бібліографії, додатків. Повний обсяг
роботи становить ... сторінок; текст дослідження містить ...
таблиць, ... рисунків. Список використаних джерел складається з ...
найменувань.

У вступі обґрунтовано актуальність та рівень дослідженості обраної
проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання роботи, теоретико-
методологічні основи і методи дослідження; розкрито його наукову новизну,
теоретичне та практичне значення, сформульовано основні положення, що
вносяться на захист, наведено відомості про структуру роботи.

Перший розділ "...“ присвячено аналізу наукових досліджень
вітчизняних та зарубіжних авторів з питань .., характеристик ... .

Здійснено теоретичний аналіз наукової літератури з питань .., в якій
науковці розкривають власне розуміння процесу .., подають відомості про ..,
розглядають основні функції і особливості ... .

У другому розділі роботи – "... " – визначено етапи, методик
дослідження ... .

У третьому розділі " ... " розглянуто .., в тому числі й .., вивчався
вплив цих особливостей на .., розглядалися основні напрямки ... .

У висновках підсумовано і викладено результати теоретичного й
експериментального дослідження, визначено перспективи подальшої
розробки проблеми. Результати дослідження дали змогу зробити такі
висновки: ... .

ВИСТУП НА ЗАХИСТІ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

На захисті студент-дипломник протягом 10 хвилин повинен викласти короткий зміст своєї роботи, для чого попередньо необхідно підготувати реферат, що представляє короткий виклад змісту дипломного дослідження.

Реферат повинен містити наступні компоненти:

- позначення галузі знань, до якої відноситься дипломна робота;
- визначення її теми й проблеми, з обґрунтуванням вибору теми дослідження;
- формулювання об'єкта, предмета, мети і завдань дипломної роботи;
- характеристику матеріалу, використаного автором джерела;
- характеристику структури роботи,
- переказ і коментар змісту першої частини дослідження, другої частини, третьої й т.д.;
- перелік основних висновків, представлених у заключній частині роботи

Приведемо приклад одного з варіантів виступу на захисті дипломної роботи з такого реферату.

Шановний голово комісії, шановні члени комісії, шановні слухачі! До вашої уваги пропонується дипломне дослідження з теми «...»

Інформатика й нові інформаційні технології (НІТ) займають особливе місце в сучасному інформаційному світі. Навички володіння комп'ютером, уміння використовувати НІТ у своїй повсякденній роботі, робота в Інтернет, знання теоретичних основ інформатики, інформаційна культура, уміння створювати й використовувати електронні інформаційні ресурси, що перебувають у розпорядженні людства - такі пріоритети нового століття.

У зв'язку із цим очевидно підвищення уваги органів державного

управління до інформатизації освіти.

Основні напрямки модернізації української освіти пов'язані з підвищенням її якості, доступності й ефективності.

Одним з найважливіших напрямків в області інформатизації освіти є використання в системі управління освітою інформаційно-комунікаційних технологій.

Поетапне входження України до світового інформаційного простору, інноваційні процеси, що відбуваються в освіті, висвітлили наявність суттєвого протиріччя між потребами часу і реальним запровадженням нових інформаційних технологій в управління загальноосвітніми навчальними закладами. У зв'язку з цим є актуальним розгляд сучасного стану зазначеного питання, яке фактично розробляється закладами освіти та органами управління освітою в Україні і за її межами тільки протягом останніх років. Цей процес більше відображений у періодичній науковій літературі і в мережі Інтернет. У більшості діючі нароби створені для окремих загальноосвітніх навчальних закладів або їх невеликої групи.

Актуальність теми обумовлена рядом факторів:

- обсяг інформації про хід протікання й результати освітнього процесу стає вище, ніж рівень достатнього розуміння цієї інформації;

- механічна обробка без певного стандартного алгоритму не дає оперативних даних, що дозволяють приймати оптимальні управлінські рішення за результатами діяльності;

- робота школи в інноваційному режимі вимагає багатогранного аналізу освітньої діяльності, оперативного простежування динаміки змін і своєчасного коректування;

Реальний процес позитивних перетворень у загальноосвітній школі на основі використання інформаційних технологій в управління характеризується певними протиріччями:

- між необхідністю будувати процес комп'ютеризації управління на

науковій системній основі й фактичному здійсненні його шляхом розвитку окремих напрямків - складених елементів системи (технічного оснащення, забезпечення програмними засобами, підготовки кадрів і ін.);

- між науково-технократичною і гуманітарною парадигмами процесу управління освітньою установою, обумовленими, з одного боку, прогресом техніки й досягненнями науки управління, з іншого боку, необхідністю реалізації людиноцентристського підходу в управлінні, заснованому на суб'єкт-суб'єктних відносинах;

- між необхідністю організації управління із застосуванням нових інформаційних технологій і недостатнім рівнем підготовки педагогічних кадрів для роботи із сучасним програмним забезпеченням.

З огляду на ці протиріччя, була обрана тема даної дипломної роботи, **проблема** якої сформульована в такий спосіб: з'ясувати, які ж умови використання інформаційних технологій в управлінні навчальним закладом.

Розв'язання цієї проблеми й становить мету даного дослідження.

Об'єкт дослідження – сучасний стан використання нових інформаційних технологій у практиці управління загальноосвітніми навчальними закладами, а **предмет** – розвиваюча інформаційна система управління у школі.

Завдання дослідження:

1. Аналіз літератури по досліджуваній проблемі.
2. Розглянути особливості побудови єдиного інформаційного простору освітньої установи.
3. Прослідити можливість організації роботи заступника директора з НВР по використанню програми MS Excel.

Методологічною базою дослідження стали праці Андріянової О.Г., Пожидаєвої З.А., та ін.. **зв'язані з** підвищенням якості та ефективності внутрішкільного керівництва на основі нових інформаційних технологій.

Гіпотеза дослідження заснована на припущенні про те, що

ефективність діючої системи управління школою може бути підвищена, якщо:

- процес керування навчальним закладом буде будуватися з урахуванням сучасних вимог, у єдності з удосконалюванням інформаційних технологій, що забезпечує створення єдиного інформаційного простору школи;

- будуть створені інформаційні банки, що сприяють скороченню часу й витрат на виконання операцій, зниженню ймовірності появи помилкової інформації у звітних документах;

- засоби інформаційних технологій вчасно забезпечать адміністратора вичерпною інформацією в найбільш зручній формі

- буде створене сукупне загальноосвітнє інформаційне середовище з іншими школами й установами.

Наукова новизна й теоретична значимість дослідження полягають у тому, що воно вносить вклад у розвиток інформатизації освіти, виявляє можливості застосування інформаційних технологій у проектуванні систем керування навчальним закладом.

Практична значимість дослідження: на основі створених моделей інформаційних потоків і управління з використанням НІТ можливо їхнє впровадження й розробка системи управлінського моніторингу в будь-якому навчальному закладі.

Робота складається із вступу, 3-х розділів, висновків та бібліографії.

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, формулюється об'єкт та предмет дослідження, висвітлюється мета та задачі роботи.

У I розділі «Розвиваюча інформаційна система управління у школі» розглядаються: значення управлінської інформації для керівника, призначення й види управлінської інформації та методи збору інформації.

У II розділі «Інформатизація освіти: нові пріоритети»

розглядаються: підготовка фахівців для діяльності в інформаційній сфері, стан і перспективи розвитку інформаційних і телекомунікаційних технологій в освіті, інформатизація управління навчальним закладом, сучасний стан використання нових інформаційних технологій у практиці управління загальноосвітніми навчальними закладами, інформаційне сприяння створенню педагогічних умов.

У III розділі «Єдиний інформаційний простір освітньої установи» розглядаються: структура й принципи формування інформаційного простору, роль керівника в процесі формування єдиного інформаційного простору, інформаційна система управління освітньою установою як одна зі складової єдиного освітнього простору регіону, використання можливостей програми MS Excel для оптимізації роботи заступника директора з НВР.

В інформатизації навчального закладу можна виділити кілька взаємопов'язаних процесів — інформатизація навчально-виховного процесу, інформатизація управління навчальним закладом та управління інформатизацією. Успіх інформатизації навчального закладу залежить від управління цим процесом.

На сучасному етапі розвитку загальної середньої освіти в Україні серйозну увагу треба приділити конструюванню систем управління ЗНЗ із використанням нових інформаційних технологій та здійснити масове запровадження їх у практику. Важливим аспектом цього процесу є підвищення кваліфікації керівників.

Компонування єдиної бази даних - комп'ютерного відображення відповідного інформаційного поля й організація постійного доступу до неї всіх учасників навчального процесу через інформаційні системи й модулі - і є по суті рішенням завдання побудови комп'ютерної реалізації єдиного інформаційного простору освітньої установи.

Формування подібної бази вимагає вирішення досить складних завдань, зв'язаних у першу чергу з необхідністю її визначення, структурування,

мотивації конкретних виконавців, установлення ієрархії й обсягу користувальницьких прав, організації взаємозв'язку з іншими структурними ланками (інформаційними системами й додатковими інформаційними блоками) загального інформаційного простору.

Оскільки завдання формування загальної бази даних досить складне, має велике значення, а основними користувачами, що зберігають в ній інформацію є адміністратори, то за її реалізацію відповідає одна з основних інформаційних систем, а саме - **система адміністрування діяльності освітньої установи.**

Єдиний шлях забезпечення формування інформаційного простору - відбір керівниками, цільових, повністю мотивованих до використання комп'ютерних додатків, причому таких, які:

- забезпечували б значне скорочення часу й трудозатрат на найбільш значимих напрямках діяльності;
- підтримували б вироблену роками й досить традиційну методичку роботи з інформацією всіх ключових користувачів - співробітників установ освіти: директора і його заступників, секретаря, класних керівників і вчителів-предметників;
- забезпечували б функціональну надійність інформаційних модулів додаткового забезпечення (бібліотека, соціально-педагогічна й психологічна служби, медичне забезпечення, організація харчування, бухгалтерія, господарська служба й т.д.) і постійний взаємообмін даними між ними й основними інформаційними системами;
- підтримували б «доступність» необхідної інформації для батьків; забезпечували б підготовку й передачу необхідної інформації для вищих органів управління освітою.

Система «Мережне Місто» дозволяє не просто здійснювати збір якихось адміністративних даних з освітніх установ. Це комплексна система, у якій школи можуть вирішувати свої щоденні завдання

забезпечення навчально-виховного процесу, практично повністю автоматизувавши свою діяльність, а фахівці управління освітою одержували б достовірну й різнобічну інформацію з підвідомчих установ.

Освітня установа, підключена до системи «Мережне Місто», одержує всі засоби для організації навчального процесу й управлінської діяльності. А саме, кожна школа одержує наступні переваги:

- **моніторинг навчального процесу** (електронний класний журнал, різні види розкладу, звіти про успішність і відвідуваність і т.д.);
- **рішення адміністративних завдань** (ведення особистих справ співробітників, учнів, батьків; моніторинг руху учнів; складання навчального плану й т.д.)
- **тісна інтеграція в навчальний процес електронних курсів і допомога з різних дисциплін** (використання на уроках, факультативах);
- **організація тестування окремих учнів або всього класу;**
- **участь у навчальному процесі батьків** (батьки дистанційно можуть відслідковувати успішність і відвідуваність своєї дитини, спілкуватися з викладачами й адміністрацією школи; одержувати SMS-повідомлення на мобільний телефон з актуальною інформацією про свою дитину);
- **навчання співробітників школи культурі роботи в мережі, спільній колективній роботі, по використанню нових інформаційних технологій;**
- **підтримка нових освітніх технологій** (проектна діяльність, портфоліо учнів і викладачів);
- **створення єдиного середовища обміну інформацією в рамках школи** (дошка оголошень, внутрішня електронна пошта, форум, каталог шкільних ресурсів, список іменинників і т.п.), що поліпшує

взаєморозуміння й співробітництво між всіма учасниками навчального процесу;

- ***можливість дистанційного навчання** (віддалене виконання учнями домашніх завдань, доступ до свого щоденника й розкладу, спілкування з викладачами).*

Управління освіти міста (області) має окремий вхід у систему «Мережне Місто», у реальному часі здійснюючи моніторинг діяльності освітніх установ, навчального процесу в них. Управління освіти одержує наступні переваги:

- ***одержання типових зведених звітів** по кадрам, контингенту учнів;*
- ***одержання звітності** про підсумки навчального процесу, у тому числі в міру потреби конструювання своїх звітних форм;*
- ***моніторинг руху учнів** не тільки в межах однієї освітньої установи, але й на рівні міста (області);*
- ***спілкування по внутрісистемній пошті** зі співробітниками шкіл і навіть із учнями й батьками;*
- ***організація центрів дистанційного навчання** для дітей-інвалідів, хворих учнів, обдарованих дітей і т.д.*
- ***обмін інформацією між школами й дошкільними установами, соціальними службами й ін.***

Таким чином, для успішної організації своєї управлінської діяльності керівникові школи сьогодні необхідно вміти аналізувати освітній процес, виявляти найбільш значимі проблеми й знаходити ефективні шляхи їх вирішення. Оптимізувати управлінську діяльність керівника школи, у зв'язку зі зростаючими вимогами до якості освіти й в умовах постійно зростаючого обсягу управлінської інформації, може інформаційне забезпечення, що являє собою сукупність специфічних ресурсів, процесів і технологій, призначених

для рішення управлінських завдань. До таких систем й відноситься розроблена нами система «Мережне місто».

До перспектив дослідження ми відносимо роботу над подальшим розвитком системи «Мережне місто» в м. Суми.

Дякуємо за увагу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акишина А.А. Структура целого текста. Вып. 2. – М., 1979. – 94 с.
2. Акишина А.А. Структура целого текста. Вып.1. – М., 1979. – 80 с.
3. Бахтин М.М. Проблемы речевых жанров. – М., 1979. – 234 с.
4. Волков А.А. Основы русской риторики. – М., 2006. - 436 с.
5. Доблаев Л.П.Смысловая структура учебного текста и проблемы его понимания. – М, 1982. – 176 с.
6. Методичні вказівки до виконання магістерських робіт слухачів за напрямом: «Специфічні категорії» спеціальності 8.000005. «Педагогіка вищої школи»/ Укл. В.В.Третьяченко, А.О.Андрющук, О.М.Задорожна. – Луганськ: Вид-во Східноукр.нац.ун-ту, 2001. – 28 с.
7. Мещеряков В.Н. Методики описания текстов в учебных целях. – М., 1994. – 146 с.
8. Мещеряков В.Н., Дудко Н.В. и др. Основы профессиональной речи. Ч.1. – Тольятти, 1998. – 242 с.
9. Мурзин Л.Н., Штерн А.С. Текст и его восприятие. – Свердловск, 1991. – 172 с.
10. Науково-дослідна робота магістрантів: Методичні рекомендації/ Укладачі: Н.Н.Чайченко, Л.М.Артюшкіна, О.М.Рудь. – Суми: СОІППО, 2007. – 50 с.
11. Сохор А.М. Логическая структура учебного материала. – М., 1994. – 84 с.